บทที่ 2

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

บทนี้จะอธิบายถึงความหมายของตัวแปลภาษาทั้งสองแบบคือคอมไพเลอร์ (compiler) และอินเตอร์พรีเตอร์ (interpreter) และทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาตัวแปลภาษา อันได้แก่การอธิบายไวยากรณ์โดยสัญกรณ์บีเอ็นเอฟ (BNF notion) ,แผนภาพของไวยากรณ์ (syntax diagram) และการแปลโดยวิธีเรียกซ้ำตามลำดับขั้น

ในส่วนของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอินเตอร์พรีเตอร์เพื่อให้ประมวลผลพร้อมกัน จะอธิบายถึงการจัดการกระบวนการเพื่อให้ทำงานพร้อมกัน การประสานจังหวะ (synchronization) ของกระบวนการ และการติดต่อระหว่างกระบวนการ

2.1 ตัวแปลภาษา (translator)

2.1.1 ภาษาธรรมชาติ และภาษาเชิงแบบ (natural language and formal language)

ภาษาธรรมชาติ (natural language) เป็นภาษาที่เราใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นภาษาที่มีสามารถในการสื่อสารกันได้ดี แต่ภาษาธรรมชาติไม่เหมาะสมกับการใช้อธิบายภาษาคอมพิวเตอร์ เพราะมีความคลุมเคลือ ซึ่งนำไปสู่ความกำกวม ส่วนภาษาเชิงแบบ (formal language) เป็นภาษาที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้อธิบายภาษาอื่นเพื่อลดความคลุมเคลือ กำกวม ในการสร้างตัวแปลภาษานิยมใช้ภาษาเชิงแบบในการอธิบายวากยสัมพันธ์ของภาษาเพื่อความชัดเจน และสามารถเขียนโปรแกรมตรวจสอบได้

2.1.2 คอมไพเลอร์และอินเตอร์พรีเตอร์ (compiler and interpreter)

ตัวแปลภาษา (translator) คือ โปรแกรมที่ทำหน้าที่แปลภาษาต้นแบบ (source language) ไปเป็นอีกภาษาหนึ่งซึ่งเรียกว่าภาษาเป้าหมาย (target language) ตัวแปลภาษาที่ทำงานโดยการ

แปลภาษาต้นแบบไปเป็นรหัสกลาง (intermediate code) แล้วปฏิบัติการโดยตรงกับรหัสกลางนั้น เรียกว่า อินเตอร์พรีเตอร์ (Interpreter) ส่วนตัวแปลภาษาที่ทำหน้าที่แปลภาษาต้นแบบซึ่งเป็นภาษาระดับสูง (high level language) ไปเป็นภาษาเป้าหมายซึ่งเป็นภาษาระดับต่ำ (low level language) เช่นภาษาแอสเซมบลี หรือภาษาเครื่องเรียกว่าคอมไพเลอร์ (compiler)

2.1.3 สัญกรณ์บีเอ็นเอฟ (BNF notation)

ภาษาที่ใช้เป็นภาษาต้นแบบควรเป็นภาษาที่ชัดเจนไม่คลุมเครือกำกวม สัญกรณ์บีเอ็นเอฟ (BNF notation) เป็นภาษาหนึ่งที่นิยมนำมาใช้ในการอธิบายภาษาเป้าหมายเชิงแบบ สัญกรณ์บีเอ็นเอฟประกอบด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ โดยสัญลักษณ์ที่ถูกแทนที่ได้จะอยู่ทางซ้ายของเครื่องหมาย ::= ส่วนทางด้านขวาของเครื่องหมาย ::= ประกอบด้วยสัญลักษณ์ที่ถูกแทนที่ได้ (non terminal) และ/หรือ สัญลักษณ์ที่ถูกแทนที่ไม่ได้ (terminal) โดยสัญลักษณ์ที่ถูกแทนที่ได้จะเขียนอยู่ในเครื่องหมาย < > ส่วนที่อยู่นอกเครื่องหมาย < > ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ที่ถูกแทนที่ได้ เช่น

<S> ::= a<A>|B

คือ S ถูกแทนที่ได้ด้วย a ตามด้วย A หรือ ถูกแทนที่ได้ด้วย B

2.1.4 แผนภาพของไวยากรณ์ (syntax diagram)

แผนภาพของไวยากรณ์เป็นเครื่องมืออีกชนิดที่ใช้อธิบายไวยากรณ์ของภาษาเป้าหมาย ประกอบด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ โดยให้วงกลมแทนสัญลักษณ์ที่ถูกแทนที่ได้ สี่เหลี่ยมแทนสัญลักษณ์ที่ถูกแทนที่ไม่ได้ เช่น ไวยากรณ์บีเอ็นเอฟ <S> ::= a<A>|B จะอธิบายโดย แผนภาพของไวยากรณ์ดังนี้

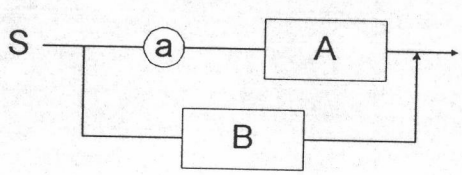

รูปที่ 2.1 แผนภาพแสดงไวยากรณ์ของ <S> ::= a<A>|B

2.1.5 เทคนิคการแปลแบบเรียกซ้ำตามลำดับขั้น

เทคนิคที่ใช้ในการแปลคือเทคนิคการแปลแบบเรียกซ้ำตามลำดับขั้น (Recursive descent) คือการเรียกใช้ Non terminal นั้น เพื่อแปลความหมายของ Non terminal ต้องมีกระบวนการรองรับเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้เช่น สมมุติกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. <S> ::= a <A> <B>
2. <S> ::= b
3. <A> ::= c
4. <B> ::= b

โดยที่ <S>,<A> เป็น nonterminal

::= เป็นการแปลความหมายของ nonterminal

a,b,c เป็น terminal

a<A>,<S>,a,b เป็นความหมายของ nonterminal ที่กำหนดไว้ในกฎเกณฑ์ของภาษา

เมื่อมีการตรวจสอบพบ nonterminal <S> หรือ <A> ก็จะมีการเรียกกระบวนความที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับ nonterminal นั้น เช่น หากพบ nonterminal <S> ก็อาจให้ผลลัพท์ได้สองแบบคือ อาจได้ผลลัพท์เป็นแบบที่ 1 คือ <S> ::= a <A> <S> ซึ่งจะต้องมีการเรียกกระบวนการของ nonterminal <A> และ <S> อีก จนกว่าไม่มี nonterminal เหลืออยู่ หรือผลลัพท์แบบที่ 2 คือ terminal <B> ดังนั้นการใช้เทคนิคการแปลแบบเรียกซ้ำตามลำดับขั้น จะทำการแปลและเปรียบเทียบกับกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ จนกว่าจะไม่มี non terminal เหลืออยู่

2.1.6 ขั้นตอนในการทำงานของตัวแปลภาษา

- เลกซิคัลอนาไลเซอร์ (Lexical analyzer) เป็นขั้นตอนแรกในการดำเนินการแปลคือการอ่านอักขระจากภาษาต้นแบบ และแยกออกมาเป็นกลุ่มคำ (token) โดยแบ่งตาม

ลักษณะและหน้าที่ตามที่ได้ระบุไว้ในโครงสร้างและวากยสัมพันธ์ของภาษาได้แก่ key word (เช่น DO, IF ...) หรือ ตัวระบุ (Identifier) ต่างๆ (เช่น I,J,K,NUMBER...) หรือสัญลักษณ์ของเครื่องหมายทางคณิตศาสตร์ (เช่น < = + - ^ ...) และสัญลักษณ์อื่นๆ (เช่น , comma) เพื่อส่งผลลัพท์ให้กับ ซินแทกอนาไลเซอร์ต่อไป

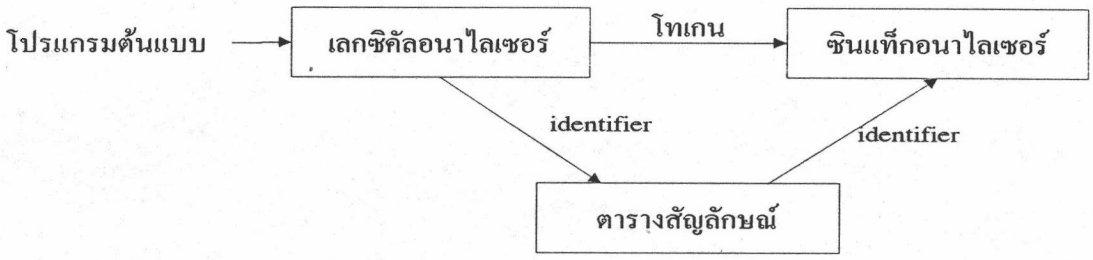

รูปที่ 2.2 แสดงขั้นตอนการทำงานของตัวแปลภาษา

- ซินแทกอนาไลเซอร์ (Syntax analyzer) คือการตรวจสอบโทเกน ว่าถูกต้องตามวากยสัมพันธ์ (Syntax) ของภาษาต้นแบบหรือไม่ หน้าที่ของซินแท็กอนาไลเซอร์ คือรับโทเกนจากสัญลักษณ์เทอร์มินอลจากขั้นตอนเลกซิคัลอนาไลเซอร์ การตรวจสอบวากยสัมพันธ์ทำได้โดยการสร้างพาซเซอร์ (Parser) เช่น จากตัวอย่าง

1. <S> ::= a <B>

2. | c

3. <B> ::= b

หากต้องการตรวจสอบว่า ab เป็นไปตามไวยกรณ์ข้างต้นหรือไม่ โดยการสร้างพาซเซอร์ดังนี้

ขั้นตอน	พาซทรี	โทเคนตัวต่อไป	โทเคนที่เหลือ	โปรดักชันที่ใช้
1	<S>		ab	-
2	<S> a <B>	a	b	1
3	<S> a <B> b	b	-	3

- ซีแมนติกอนาไลเซอร์ (Semantic analyzer) เป็นการตรวจสอบความหมายของภาษาว่าเป็นไปตามนิยามที่กำหนดไว้ในไวยากรณ์หรือไม่ เช่นกำหนดไวยากรณ์ของประโยค IF ไว้ว่าต้องตามด้วยเงื่อนไข คำว่า THEN อนุประโยคปิดท้ายด้วยคำว่า ENDIF จะมีความหมายคือ ไวยากรณ์ IF ต้องตามด้วย เงื่อนไขที่เป็นนิพจน์ (Expression) และในอนุประโยค ระหว่าง THEN กับ ENDIF จะต้องเป็นประโยคเป็นต้น

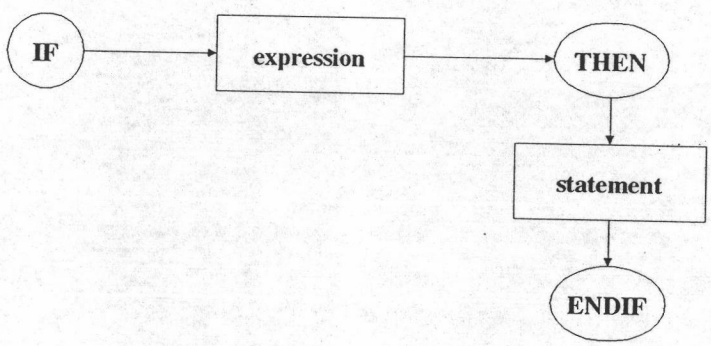

รูปที่ 2.3 แสดงไวยากรณ์ของคำสั่ง IF-THEN-ENDIF

เมื่อทำการตรวจสอบความหมายของภาษาแล้ว จะสร้างรหัสกลาง ให้อยู่ในรูปแบบขั้นตอนที่ใกล้เคียงกับภาษาเครื่องแต่ยังไม่มีการกำหนดรีจิสเตอร์ในการประมวลผล ทั้งนี้เพื่อ

ประโยชน์ในความสะดวกในการปรับเปลี่ยนโปรแกรมให้สามารถปฏิบัติการได้ในเครื่องหลายเครื่องโดยไม่จำเป็นต้องทำการปรับเปลี่ยนโปรแกรมมากนัก ในการสร้างรหัสกลางทำได้โดยการสร้างซินแทคทรี ตัวอย่างเช่น a := (b * c) + (e * f - g) สร้างซินแทกทรีได้ดังนี้

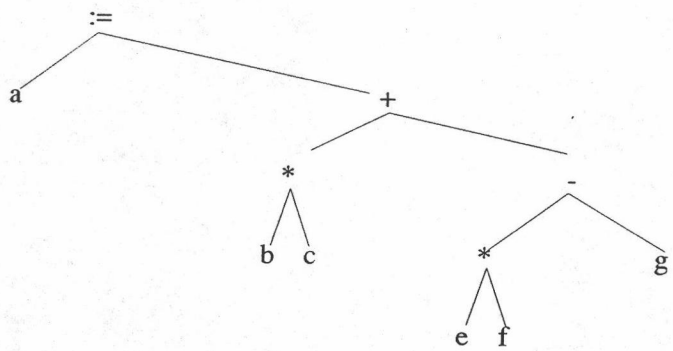

รูปที่ 2.4 Syntax tree ของ a := (b * c) + (e * f - g)

จะได้รหัสกลางดังนี้

(1)	*	*b*	*c*
(2)	*	*e*	*f*
(3)	-	*(2)*	*g*
(4)	+	*(1)*	*(3)*
(5)	:=	*a*	*(4)*

- โคดเจนเนอเรเตอร์ (code genarator) เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการทำคอมไพเลอร์ คือขั้นตอนการเปลี่ยนรหัสกลางให้เป็นภาษาเป้าหมายสามารถกระทำการ (execute) ได้ เช่นภาษาเครื่องหรือภาษาแอสเซมบลีซึ่งจะขึ้นอยู่กับเครื่องหรือซีพียู (CPU) ที่ต้องการ มีการกำหนดตำแหน่งข้อมูลในหน่วยความจำ รวมทั้งการกำหนดรีจิสเตอร์ที่ใช้เป็นต้น ในขั้นตอนนี้อาจมีการปรับปรุงรหัส ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (code optimizer) คอมไพเลอร์บางตัวอาจไม่มีขั้นตอนนี้ก็ได้ หรืออาจมีขั้นตอนเหล่านี้มากกว่าหนึ่งขั้นตอนก็ได้

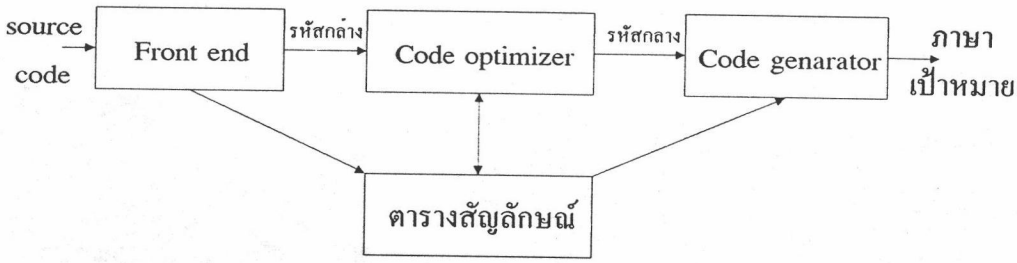

รูปที่ 2.5 แสดงขั้นตอนการทำงานของตัวแปลภาษา

2.2 การประมวลผลพร้อมกัน (Concurrent Processing)

2.2.1 ความหมายของกระบวนการ (process)

กระบวนการ (process) หมายถึง โปรแกรมที่ถูกดำเนินการ (Program in execution) ในการทำงานในระบบการทำงานแบบหลายโปรแกรม (multi programming) จะมีกระบวนการหลายกระบวนการที่ทำงานอิสระ โดยเสมือนว่ามีกระบวนการของตนดำเนินการอยู่ในระบบเพียงกระบวนการเดียว ซึ่งระบบปฏิบัติการ (operating system) จะเป็นผู้จัดการสับหลีกกระบวนการต่างๆและดูแลการทำงานของกระบวนการต่างๆเพื่อให้มีการทำงานที่ประสานจังหวะกันได้ (process synchronization)

2.2.2 องค์ประกอบของกระบวนการ

กระบวนการที่สมบูรณ์จะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบต่างๆคือ ชื่อและหมายเลขประจำตัวของกระบวนการ (process identifier,PID) , รหัสคำสั่งของกระบวนการ (program code), ข้อมูลที่กระบวนการนั้นต้องจัดการประมวลผล (data) , และบล็อกควบคุมกระบวนการ (process control block)

2.2.3 สถานะของกระบวนการ

- สถานะพร้อม (ready state) คือสถานะที่กระบวนการพร้อมที่จะใช้หน่วยประมวลผล กลางทันทีที่ที่ระบบปฏิบัติการมอบหมายให้

- สถานะดำเนินการ (run state) คือสถานะที่กระบวนการกำลังครอบครองหน่วยประมวลผลกลางในการดำเนินการคำสั่งใดๆของกระบวนการนั้น

- สถานะติดขัด (blocked state) คือสถานะที่กระบวนการหยุดรอ หรือกระบวนการนั้นไม่พร้อมที่จะครอบครองหน่วยประมวลผลกลาง

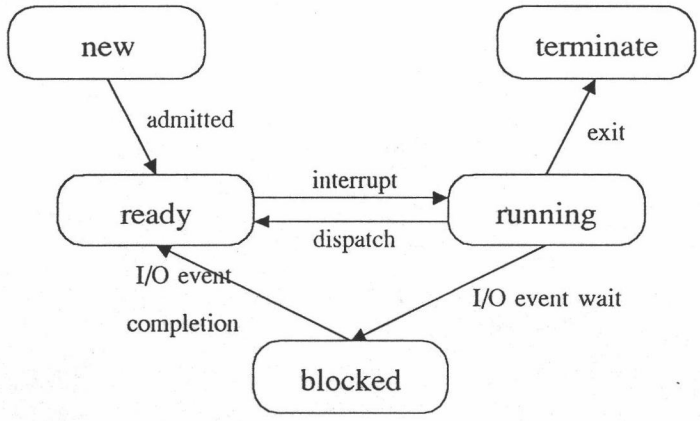

รูปที่ 2.6 แสดงสถานะของกระบวนการ

เมื่อมีการสร้างกระบวนการขึ้นใหม่ กระบวนการจะอยู่ในสถานะพร้อมก่อนและไม่สามารถเข้าไปใช้หน่วยประมวลผลกลางได้ทันที แต่จะถูกนำไปไว้ที่ในลำดับของกระบวนการ (process queue) เมื่อหน่วยประมวลผลกลางว่างลงเนื่องจากกระบวนการที่ครอบครองอยู่ปลดปล่อยซีพียู ระบบปฏิบัติการจะนำเอากระบวนการที่อยู่ต้นคิวในสถานะพร้อมให้เข้ามาใช้หน่วยประมวลผลกลาง และจะเปลี่ยนสถานะของกระบวนการจากสถานะพักเป็นเป็นสถานะดำเนินการ ในสถานะนี้โคดคำสั่งของโปรแกรมจะถูกดำเนินการโดยซีพียู

เมื่อการทำงานของกระบวนการสิ้นสุดลง โดยอาจจะเกิดจากการสั่งหยุดหรือยกเลิกการทำงาน กระบวนการนั้นก็จะถูกระบบปฏิบัติการทำลายไป (kill process)

เนื่องจากมีหลายกระบวนการอยู่ในระบบที่มีหน่วยประมวลผลกลางเพียงตัวเดียว ระบบปฏิบัติการจะแบ่งเวลาในการใช้หน่วยประมวลผลกลางของกระบวนการต่างๆเรียกว่าเวลาควอนตัม (quantum time) หากกระบวนการใดครอบครองหน่วยประมวลผลกลางเกินกว่าเวลาควอนตัม ระบบปฏิบัติการจะทำการย้ายกระบวนการนั้นออกจากหน่วยประมวลผลกลางและเปลี่ยนสถานะไปเป็นสถานะพร้อม และนำเอากระบวนการถัดมา เพื่อประมวลผลต่อไป

หากกระบวนการที่กำลังดำเนินการ และต้องการใช้อุปกรณ์อินพุต-เอาท์พุต ระบบปฏิบัติการจะเปลี่ยนสถานะเป็นติดขัดแทน และย้ายกระบวนการนี้ออกจากหน่วยประมวลผลกลางเพื่อ

ให้กระบวนการที่มีสถานะพร้อมเข้ามาประมวลผลต่อไป ส่วนกระบวนการที่ติดขัดก็จะรอจนกว่า I/O จะเสร็จ จึงสามารถกลับเข้ามาใช้หน่วยประมวลผลกลางได้

2.2.4 การประสานจังหวะของกระบวนการ (process synchronization)

- เซมาฟอร์ (semaphore)

เซมาฟอร์คือตัวแปรที่สามารถเปลี่ยนแปรค่าได้โดยผ่านคำสั่งพื้นฐานในการประสานจังหวะ ตัวแปรเซมาฟอร์จะต้องเป็นตัวแปรร่วมระหว่างกระบวนการต่างๆ

คำสั่งพื้นฐานสองคำสั่งที่เป็นคำสั่งที่แบ่งแยกมิได้ (atomic instruction) คือคำสั่ง wait และ signal

- wait (semaphore) : จะทำการรอคอย ตราบใดที่มีค่าของเซมาฟอร์มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับศูนย์ และหาก semaphore มีค่ามากกว่าศูนย์ จะลดค่าเซมาฟอร์ลงหนึ่ง และจะดำเนินการคำสั่งต่อไป
- signal (semaphore) : คำสั่งนี้จะเพิ่มค่าของเซมาฟอร์ขึ้นอีกหนึ่ง และทำการปลุกกระบวนการที่รออยู่

```
var sem : semaphore type := 1;     { กำหนดค่าเริ่มต้นเท่ากับหนึ่ง }
procedure semaphore-user;
        wait (sem);
        access share resource
        signal (sem);
end;
```

เมื่อมีกระบวนการหนึ่งต้องการเข้าประมวลผลเพื่อใช้ทรัพยากรร่วม จะต้องตรวจสอบว่ามีกระบวนการอื่นใช้อยู่ด้วยหรือไม่ โดยคำสั่ง wait จะทำการตรวจสอบค่า sem หากพบว่าไม่มีกระบวนการอื่นใช้งานอยู่ ก็จะเซตค่า sem ลดลงเหลือศูนย์ เพื่อเป็นสัญญาณให้กระบวนการอื่นทราบว่ามีการประมวลผลอยู่ จนกระทั่งประมวลผลเสร็จจึงจะให้ signal เพื่อเพิ่มค่าเซมาฟอร์เป็นหนึ่ง และปลดปล่อยการครอบครองทรัพยากรร่วม เพื่อให้กระบวนการอื่นที่รอใช้ทรัพยากรร่วมอยู่สามารถเข้าประมวลผลได้

- เขตวิกฤติ (critical region)

อาณาเขตวิกฤต คือบริเวณ หรือส่วนของโปรแกรมที่เข้าใช้ทรัพยากรร่วม ซึ่งจำเป็นจะต้องกำหนดให้กระบวนการนี้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นโดยกระบวนการอื่นจะเข้ามาก้าวก่ายไม่ได้ ดังเช่นการใช้คำสั่ง wait และ signal ในเซมาฟอร์ แต่การใช้คำสั่งประสานจังหวะอาจเกิดการผิดพลาดได้ง่ายเนื่องจากตัวแปรเซมาฟอร์ไม่แตกต่างไปจากตัวแปรอื่น การกำหนดเขตวิกฤตเพื่อทำให้โปรแกรมเป็นโครงสร้างมากขึ้น

```
var sem : semaphore type;                    { create semaphore }
region sem do                          {declaration critical section }
begin
        critical region
end;
```

เมื่อคอมไพล์เลอร์พบคำสั่ง region จะแทรกคำสั่งในการประสานจังหวะ wait และ signal ไปในตำแหน่งที่เหมาะสม จะได้ผลลัพท์ดังนี้

```
wait (sem);
critical region;
signal (sem);
```

2.2.5 การจัดการกระบวนการ (Process scheduler)

หน่วยประมวลผลกลาง (control processor unit, CPU) เป็นทรัพยากรประเภทหนึ่งที่อยู่ในระบบ ซึ่งอาจจะมีกระบวนการหลายกระบวนการต้องการเข้าครองครองเพื่อปฏิบัติการ (execution) แต่กระบวนการจะสามารถเข้าครอบครองซีพียูได้เพียงครั้งละหนึ่งกระบวนเท่านั้นดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดกลวิธีเพื่อจัดการให้กระบวนการต่างๆใช้ตัวประมวลผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปรแกรมที่ทำหน้าที่กำหนดให้กระบวนการต่างๆเข้าประมวลผล เรียกว่าโปรแกรมกำหนดงาน (scheduler)

- การจัดคิวแบบมาก่อนได้ก่อน (First Come First Serve, FCFS)

ในการจัดคิวแบบต่างๆการจัดคิวแบบมาก่อนได้ก่อนเป็นการจัดคิวแบบง่ายที่สุด โดยจะจัดลำดับกระบวนการที่มีสถานะพร้อม (ready state) ที่มาถึงก่อนให้เข้าใช้ซีพียูก่อน และจะครอบครองซีพียูจนกระทั่งกระบวนการนั้นประมวลผลเสร็จสิ้น ซึ่งไม่กำหนดระยะเวลาในการประมวลผล เมื่อกระบวนการแรกทำงานเสร็จสิ้นแล้ว กระบวนการนี้จะเป็นสถานะเป็นสถานะจบ (terminate state) และจะปลดปล่อยซีพียูเพื่อให้กระบวนการอื่นสามารถเข้าใช้ซีพียูได้ อย่างไรก็ตามหากในระหว่างการประมวลผล กระบวนการมีการเรียกใช้งานอุปกรณ์อินพุท-เอาท์พุท (input-output device) หรือเกิดการรอเหตุการณ์บางอย่างกระบวนการนั้นจะต้องปลดปล่อยซีพียูและเปลี่ยนจากสถานะดำเนินการ (run~state) ไปสู่สถานะติดขัดและกระบวนการนี้จะย้ายไปต่อท้ายคิวเพื่อให้กระบวนการอื่นที่อยู่ในสถานะพร้อมเข้าใช้ซีพียูต่อไป

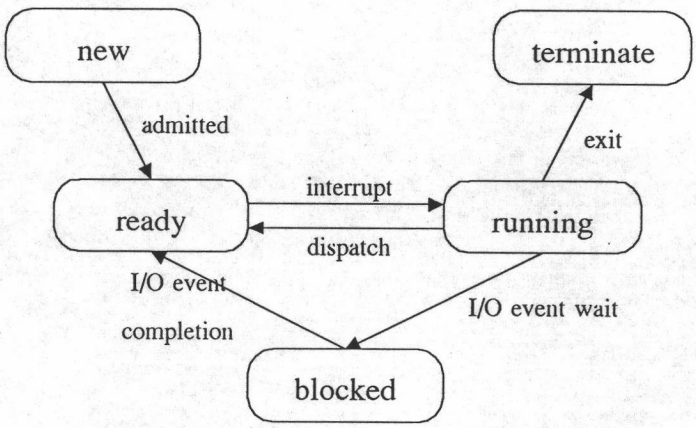

รูปที่ 2.7 แสดงสถานะของกระบวนการ

การจัดคิวแบบมาก่อนได้ก่อนมีข้อดีคือสามารถจัดคิวได้ง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน แต่ถ้าหากมีกระบวน การใดใช้เวลามากและได้ประมวลผลก่อน จะทำให้เกิดผลเสียกับกระบวนการอื่นๆ มากเพราะจะเกิดเวลารอคอย (wait time) มากเช่น

กระบวนการ	เวลาในการประมวลผล (msec)
P1	14
P2	5
P3	1
P4	5

หากกระบวนการที่อยู่ในลำดับคือ P1 P2 P3 P4
เวลารอโดยเฉลี่ยคือ (0+14+19+20) / 4 = 13.25 msec.

หากกระบวนการที่อยู่ในลำดับคือ P2 P3 P4 P1
เวลารอโดยเฉลี่ยคือ (0+5+6+11) / 4 = 5.5 msec.

จะพบว่าหากกระบวนการที่ใช้เวลาในการประมวลผลนานเข้าประมวลผลก่อนจะทำให้เกิดเวลารอคอยนานกว่ากรณีที่กระบวนการที่ใช้เวลาน้อยเข้าประมวลผลก่อน

- การจัดคิวแบบ Shortest Job First (SJF)

การคัดเลือกกระบวนการด้วย SJF นี้จะเลือกโดยพิจารณาจากกระบวนการที่ใช้เวลาในการประมวลผลน้อยที่สุด จะได้ประมวลผลก่อนกระบวนการที่ใช้เวลาประมวลผลมาก หากกระบวนการสองกระบวนการซึ่งมีเวลาในการประมวลผลเท่ากัน จะพิจารณาจากการจัดคิวแบบมาก่อนได้ก่อนเช่น~

กระบวนการ	เวลาในการประมวลผล (msec)
P1	14
P2	5
P3	1
P4	5

ลำดับในการประมวลผลคือ P3 P2 P4 P1

เวลาในการรอเฉลี่ยคือ (0+1+6+11) / 4 = 4.5 msec.

สำหรับการจัดคิวแบบ SJF เป็นการจัดคิวที่ทำให้เวลาในการรอคอยโดยเฉลี่ยสั้นที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะเวลาที่ใช้ในการรอคอยจะเป็นเวลาที่ใช้ในการประมวลผลของกระบวนการก่อนหน้าซึ่งจะเป็นเวลาในการประมวลผลที่สั้นที่สุดตามลำดับ

- การจัดคิวแบบวนรอบ (Round robin ,RR)

การจัดคิวแบบวนรอบจะคล้ายกับการจัดคิวแบบมาก่อนได้ก่อนแต่จะแก้ปัญหาของการรอคอยคือการจัดคิวแบบวนรอบจะกำหนดให้มีการหมุนเวียนของการครอบครองซีพียู กระบวนการที่อยู่ในสถานะดำเนินการ (run state) จะถูกจำกัดให้ทำงานภายในระยะเวลาหนึ่ง เรียกว่าเวลาควอนตัม (quantum time) กระบวนการต่างๆที่อยู่ในสถานะพร้อมจะหมุนเวียนมาดำเนินการครอบครองซีพียูในช่วงเวลาที่กำหนด เมื่อหมดระยะเวลาควอนตัมจะเปลี่ยนสถานะไปสู่สถานะพร้อม~เพื่อให้กระบวนการอื่นในลำดับการรอคอยเข้ามาใช้ซีพียูต่อไป การจัดคิวแบบวนรอบจะแก้ปัญหาการรอคอยนานของกระบวนการที่ใช้เวลาในการประมวลผลน้อยๆได้

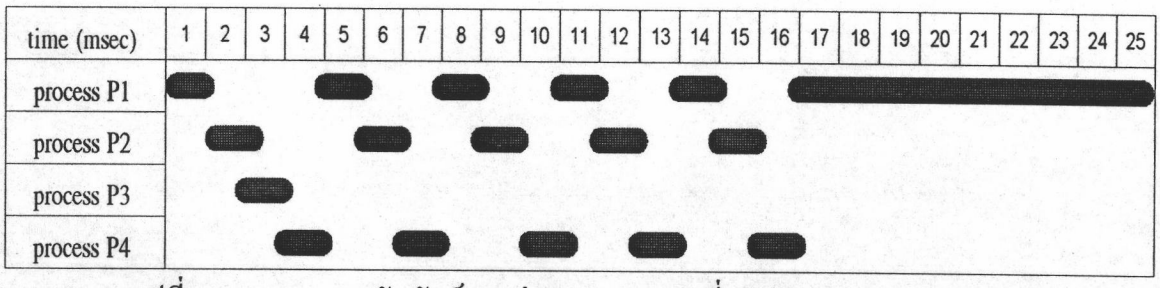

รูปที่ 2.8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการที่ถูกประมวลผลกับเวลา

~กระบวนการ	เวลาที่ต้องการใช้ซีพียู	เวลาที่ต้องรออยู่ในคิว	เวลาที่ทำงานเสร็จ
P1	14	11	25
P2	5	10	15
P3	1	2	3
P4	5	11	16

เวลาในการรอเฉลี่ยคือ (11+10+2+11) / 4 = 8.5 msec

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าการจัดคิววนรอบจะเป็นผลดีกับกระบวนการที่ใช้เวลาในการประมวลผลน้อย เพราะจะทำให้เวลาในการรอลดลงแต่จะทำให้กระบวนการที่ใช้เวลาในการประมวลผลมากมีระยะเวลาในการรอคอยเฉลี่ยมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการที่ใช้เวลาในการประมวลผลมาก(เมื่อเทียบกับเวลาควอนตัม)จะต้องวนกลับเข้ามาสู่สถานะพร้อมหลายครั้ง

- การจัดคิวแบบลำดับความสำคัญ (Priority queue)

ในการจัดคิวแบบลำดับความลำคัญกระบวนการต่างๆจะประกอบด้วยเลขลำดับความสำคัญ (Priority number) ซึ่งจะมีค่าอยู่ในช่วงที่กำหนด เช่นเลขลำดับความสำคัญมีค่าระหว่าง 0 ถึง 127 กระบวนการที่มีเลขลำดับความสำคัญน้อย จะถูกประมวลผลก่อนกระบวนการที่มีเลขลำดับความสำคัญมาก หากกระบวนการสองกระบวนการมีเลขลำดับความสำคัญเท่ากันจะใช้การจัดคิวแบบมาก่อนได้ก่อน

กระบวนการ	เลขลำดับความลำคัญ	เวลาในการประมวลผล (msec)
P1	1	10
P2	2	5
P3	4	6
P4	3	7
P5	5	2

เวลาในการรอคอยโดยเฉลี่ยคือ (0+10+15+17+23) / 5= 13 msec.

ปัญหาของการจัดคิวแบบลำดับความสำคัญคือ กระบวนการที่มีเลขลำดับความสำคัญน้อยสามารถแทรกเข้าประมวลผลก่อนกระบวนการที่มีเลขลำดับความสำคัญมากได้ หากมีกระบวนการที่มีเลขความสำคัญน้อยมาแทรกกระบวนการที่มีเลขความสำคัญมากตลอดเวลา จนทำให้กระบวนนั้นๆไม่สามารถเข้าครอบครองซีพียูได้เลย เราเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า Indefinite blocking หรือ starvation การป้องกันการเกิดเหตุการณ์เช่นนี้อาจทำได้โดย กำหนดอายุของกระบวนการให้สัมพันธ์กับลำดับความสำคัญ เช่น ในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆหากกระบวนใดยังไม่ถูกดำเนินการเราจะลดเลขลำดับความสำคัญลง เช่น ถ้าเลขลำดับความสำคัญมีค่าระหว่าง 0 ถึง 127 และจะลดค่าเลขลำดับความสำคัญลงด้วยค่า 1 ในทุกๆ 30 นาทีหากกระบวนการอยู่ในสถานะพร้อมนาน เลขลำดับความสำคัญจะลดลงเรื่อยๆ จนกระทั่งเลขลำดับความลำดับความสำคัญลดลงจนเหลือ 0 นั้นคือมีความสำคัญมากที่สุดก็จะถูกประมวลผล ด้วยขบวนการดังกล่าว

เราจะประกันได้ว่า กระบวนการทุกๆกระบวนการ จะถูกประมวลผลในช่วงเวลาไม่เกิน (30 นาที x 128ช่วง) เท่ากับ 64 ชั่วโมงนั้นคือไม่มีกระบวนการใดรอคอยเกินกว่า 64 ชั่วโมง

- การจัดคิวแบบหลายระดับ (Multi level scheduling)

การจัดคิวทั้งสี่แบบที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นการจัดคิวในระดับเดียวเท่านั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดคิวให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในระบบคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่จะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของงานต่างๆไว้ไม่เท่ากัน โดยอาจแบบเป็นกลุ่มได้ดังนี้

-กระบวนการระบบ (system process)

-กระบวนการแบบโต้ตอบ (interactive process)

-กระบวนการแบบกลุ่ม (batch process)

กระบวนการระบบจะมีความสำคัญสูงกว่ากระบวนการแบบโต้ตอบและสูงกว่ากระบวนการในโหมดกลุ่ม ซึ่งในคิวต่างๆ อาจเป็นการจัดคิวแบบใดก็ได้เช่นในกระบวนการระบบ อาจเป็นการจัดคิวแบบลำดับความสำคัญ ในกระบวนการแบบโต้ตอบอาจเป็นการจัดคิวแบบวนรอบก็ได้

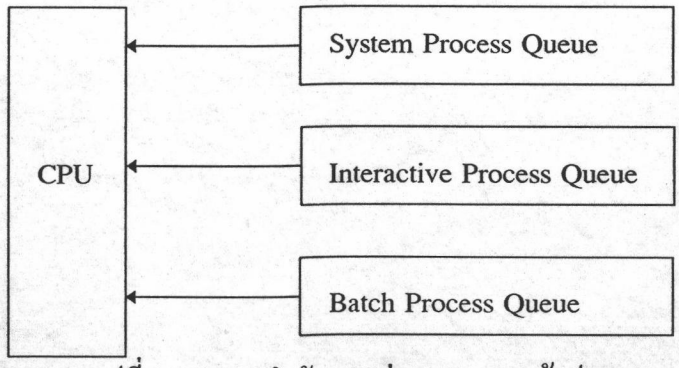

รูปที่ 2.9 แสดงลำดับงานต่างๆขณะรอเข้าประมวลผล

2.2.6 การติดต่อระหว่างกระบวนการ (Interprocess-Communication)

โดยปกติกระบวนการต่างๆที่อยู่ในระบบจะทำงานอย่างอิสระต่อกัน โดยไม่รับรู้ความเป็นไปของกระบวนการอื่น แต่ในกรณีที่กระบวนการใดต้องการข้อมูลจากกระบวนการอื่น การที่กระบวนการต่างๆมีการติดต่อกันเช่นนี้เรียกว่าการติดต่อระหว่างกระบวนการ การติดต่อระหว่างกระบวนการทำได้สองวิธีคือ

- การใช้หน่วยความจำร่วม (share memory) เป็ น การติดต่อกันทำได้โดยการนำข้อมูลที่ต้องการติดต่อไปไว้ในหน่วยความจำส่วนหนึ่ง ที่กำหนดให้เป็นหน่วยความจำในการรับส่งข้อมูลระหว่างกระบวนการ หากกระบวนการใดต้องการรับข้อความก็สามารถรับข้อความที่ต้องการติดต่อได้

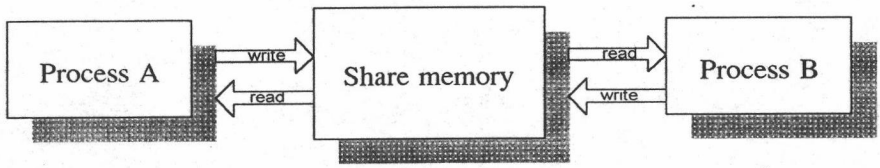

รูปที่ 2.10 หน่วยความจำร่วม

- ระบบส่งข่าวสาร (message system) เทคนิคหนึ่งที่ใช้ในการติดต่อระหว่างกระบวนการคือระบบการส่งข่าวสาร (message-passing) เทคนิคนี้เป็นการติดต่อระหว่างกระบวนการโดยไม่ใช้หน่วยความจำร่วม แต่จะใช้ตัวดำเนินการอย่างน้อยสองคำสั่งในการติดต่อ คือ send (message) และ receive (message) ถ้ากระบวนใดๆต้องการรับส่งข่าวสารจะต้องมีการกำหนดชื่อผู้รับ-ผู้ส่งอย่างชัดเจนการกำหนดชื่อแบ่งได้ออกเป็นสองแบบคือ

1. การอ้างชื่อโดยตรง (direct communication) เป็นการกำหนดชื่อกระบวนการที่เป็นผู้รับส่งอย่างชัดเจนเช่น

send (P, message) คือส่งข่าวสารไปให้กระบวนการ P

receive(Q, message) คือการรับข่าวสารจากกระบวนการ Q

2. การอ้างชื่อโดยอ้อม (indirect communication) เป็นการติดต่อที่ไม่ได้กำหนดผู้รับ-ส่งโดยตรง แต่จะอ้างถึงตู้ไปรษณีย์ (mail box) ที่จะรับ-ส่งแทนเช่น

send (A, message) คือการส่งข่าวสารไปที่ mail box A

receive(A, message) คือการรับข่าวสารจาก mail box A

เมื่อผู้ส่งต้องการส่งข้อความก็จะส่งข้อความไปเก็บไว้โดยระบุชื่อของตู้ไปรษณีย์ ซึ่งในขณะที่ยังไม่มีผู้รับก็จะยังคงเก็บไว้ที่ตู้ไปรษณีย์นี้ เมื่อมีกระบวนการใดต้องการรับข้อความ ผู้รับจะต้องรับโดยอ้างอิงจากชื่อของตู้ไปรษณีย์ เช่น receive (A,message) หมายถึงรับข้อความจากตู้ไปรษณีย์ A ด้วยวิธีการเช่นนี้เราสามารถติดต่อกันได้มากกว่าสองกระบวนการ เพราะว่าไม่จำเป็นต้องอ้างอิงโดยชื่อกระบวนการของผู้รับผู้ส่ง

เนื่องจากระบบส่งข่าวสาร ไม่จำเป็นต้องใช้ตัวแปรร่วม แต่จะมีช่องทาง (channel) เป็นทรัพยากรร่วมที่กระบวนการต่างๆใช้ร่วมกัน แต่ตัวแปรต่างๆที่ใช้ในกระบวนการจะเป็นตัวแปรท้องถิ่นทั้งหมด และระบบนี้ไม่จำเป็นต้องมีกลไกพิเศษเพื่อป้องกันการช่วงชิงทรัพยากร (mutual exclusion) การที่กระบวนการต่างๆไม่จำเป็นต้องใช้ตัวแปรร่วมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการออกแบบโปรแกรมแบบกระจาย (distributed program) การควบคุมการทำงานของกระบวนการต่างๆ จะใช้วิธีส่งข่าวสารจากกระบวนการหนึ่งไปสู่กระบวนการหนึ่ง ซึ่งกระบวนการต่างๆอาจจะประมวลผลโดยโปรเซสเซอร์ที่แยกจากกันในระบบหลายโปรเซสเซอร์(multi-processor) ก็ได้

- Asynchronous message passing

การส่งข่าวสารในระบบ Asynchronous message passing เมื่อข่าวสารถูกส่งเข้าไป เราจะสมมติว่ามีบัฟเฟอร์ (buffer) ที่ใช้ในการเก็บโดยไม่จำกัด เมื่อกระบวนการหนึ่งส่งข้อความไปสู่กระบวนการหนึ่งโดยผ่านช่องทาง (channel) ที่กำหนด ข้อมูลที่ส่งจะเก็บไว้ในบัฟเฟอร์ และกระบวนการผู้ส่งก็สามารถประมวลผลต่อไป เมื่อกระบวนการผู้รับถูกประมวลผลคำสั่งรับข่าวสาร กระบวนการผู้รับจะอ่านข้อมูลจากบัฟเฟอร์ที่เก็บไว้ ดังนั้นในการส่วนแบบนี้ทำให้ไม่เกิดการบล็อกของกระบวนการผู้ส่ง

ตัวอย่างเช่น หากกระบวนการ A ต้องการส่งข่าวสารไปให้กระบวนการ B ข้อความจะส่งไปเก็บไว้ที่บัฟเฟอร์ และกระบวนการ A ก็สามารถประมวลผลต่อไปโดยไม่จำเป็นต้องให้กระบวนการ B มารับข้อมูล เมื่อกระบวนการ B ประมวลผลคำสั่งรับข่าวสารก็จะอ่านข้อมูลในจากบัฟเฟอร์ที่เก็บเอาไว้

ในกรณีกลับกัน หากกระบวนการ B ได้ประมวลผลก่อน เมื่อกระบวนการ B อ่านข้อมูลจากบัฟเฟอร์จะพบว่ายังไม่มีข่าวสารส่งมาถึง ดังนั้นกระบวนการ B จะถูกบล็อก จนกระทั่งกระบวนการ A ประมวลผลและส่งข่าวสารไปให้กระบวนการ B กระบวนการ B จึงสามารถประมวลผลต่อไปได้

- Synchronous message passing

จากระบบ asynchronous message passing จะกำหนดให้มีบัฟเฟอร์ในการรับ-ส่งข่าวสาร แต่จะพบว่าหากต้องการตรวจสอบว่าการรับส่งข่าวสารทำได้ได้ถูกต้อง อาจทำได้โดยถ้ากระบวนการ A ส่งข่าวสารถึงกระบวนการ B เมื่อกระบวนการ B รับข้อมูลได้แล้วก็จะส่งข้อความกลับมาเพื่อยืนยันการรับข่าวสาร

Process A	Process B	comment
send (B , message)		ส่งข้อมูลไปให้ B
	receive (A , message)	รับข้อมูลจาก A
	send (A , ReceiveOK)	ส่งคำยืนยันว่ารับข้อมูลได้แล้ว
receive (B , confirm)		รับคำยืนยัน

ในกรณีที่กระบวนการ A ส่งข้อมูลไปแล้ว แต่ไม่ได้รับการยืนยันจากกระบวนการ B จะเกิดปัญหาขึ้นว่า เกิดความผิดพลาดจากการส่งข้อมูลไปไม่ถึงผู้รับ หรืออาจเกิดจากความผิดพลาดในการส่งข้อความยืนยันจากกระบวนการ B ก็ได้

นอกจากนี้ในทางปฏิบัติ ในการออกแบบบัฟเฟอร์จะพบว่าบัฟเฟอร์จะมีขนาดจำกัด ซึ่งหากข่าวสารที่ส่งไปมีจำนวนมากจะทำให้บัฟเฟอร์เต็มได้ซึ่งจะทำให้เกิดการบล็อกในกระบวนการผู้ส่งได้

ในระบบ synchronous message passing จะหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นข้างต้นโดยการกำหนด

process A :: B ! e

process B :: A ? x

โดยที่

B ! e คือ output statement

A ? x คือ input statement

สเตตเมนต์ทั้งสองนี้เรียกว่า match statement เมื่อกระบวนการ A ต้องการส่งข่าวสาร e ให้กระบวนการ B การส่งข่าวสารจะสำเร็จลุล่วงได้เมื่อกระบวนการ A และกระบวนการ B ถูกประมวลผลพร้อมกัน หากกระบวนการได้มาถึง match statement ก่อนอีกกระบวนการหนึ่ง จะต้องรอจนกว่ากระบวนการทั้งสองมาถึง match statement พร้อมกัน